

Beeld Groninger Archieven

Fennigje en Melle *in het Roode Weeshuis*

Inleiding

Tussen twee gebouwen in geklemd staat het oudste beeldhouwwerk van Groningen: de poort van het Roode – of Burgerweeshuis. Wie door de poort loopt, komt op het binnenplein van het voormalige weeshuis. De twee weeskinderen boven op de poort zijn een stille herinnering aan de wezen uit de Groningse burgerij die hier vanaf 1599 tot de sluiting in 1956 hun onderkomen vonden. Door de rode accenten in hun kleding werden de kinderen ‘Rode wezen’ genoemd en kwam het weeshuis bekend te staan als het Roode Weeshuis.

In het erfgoedproject ‘Fennigje en Melle in het Roode weeshuis’ nemen de weeskinderen Fennigje en Melle de leerlingen mee naar het leven in het Roode Weeshuis in de eerste helft van de negentiende eeuw. Leerlingen ontdekken welke kleding je als weeskind moest dragen, waar je sliep, wat je te eten kreeg en aan welke regels je je moest houden. Welke straf kreeg je als je je kom karnemelkse pap niet op at? Waarom hadden de weeskinderen een rode band om hun arm heen? Waar werd de kelder onder het weeshuis voor gebruikt? Het Roode Weeshuis is nu een appartementencomplex waarin oudbouw met nieuwbouw gecombineerd is. Tijdens een bezoek aan het voormalige weeshuis kijken de leerlingen welke sporen van het weeshuis er nog te vinden zijn. Ook worden de leerlingen aan het denken gezet over het behoud van historische gebouwen en de combinatie met moderne architectuur. Het project sluit af met het zelf maken en inbinden van een klein boekje, waar de leerlingen met een kroontjespen in een negentiende-eeuwse handschrift een spannend verhaal over Melle en Fennigje schrijven.

Doelgroep:
groep 5 en 6

Algemene leerdoelen:

- je maakt kennis met het Roode Weeshuis in Groningen;
- je weet hoe het was om een weeskind in Groningen te zijn;
- je ontdekt dat er verschillende soorten architectuur zijn;
- je leert vragen stellen over erfgoed;
- je leert je mening te geven over erfgoed;
- je kunt aangeven welke verschillen er tussen vroeger en nu zijn en wat hetzelfde is gebleven;
- je leert je te verplaatsen in iemand anders;
- je leert boekbinden, schrijven met een kroontjespen en een verhaal bedenken.

Het project sluit aan bij de volgende kerndoelen:

Nederlands: 1, 5, 8, 9

Oriëntatie op jezelf en de wereld: 51, 52

Kunstzinnige oriëntatie: 54, 56

Indeling van het project:

LES 1 – Bij ons in het weeshuis

De leerlingen maken kennis met Fennigje en Melle. Zij vertellen de leerlingen over het dagelijks leven in het Roode Weeshuis.

LES 2 – Sporen van het weeshuis

De leerlingen gaan met opdrachten op onderzoek uit in de Roode Weeshuisstraat en op het terrein van het voormalige weeshuis. Hoe ziet het weeshuis er nu uit? Welke sporen uit de tijd van Melle en Fennigje zijn er nog te vinden?

Inleiding (vervolg)

LES 3 – Lief dagboek

De leerlingen maken een oud dagboekje waarin ze met inkt en kroontjespen een dag uit het leven van Melle of Fennigje beschrijven.

Het project kan gekoppeld worden aan het hoofdstuk over de tijd van Burgers en stoommachines uit de verschillende lesmethodes geschiedenis.

Beeldmateriaal:

Schooltv:

Het Klokhuis – Wat betekent het om wees te zijn in onze tijd?

<https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-weeskinderen>

Weeskinderen industriële revolutie:

https://schooltv.nl/video/ondervoeding-tijdens-de-industriële-revolutie-weeskinderen-overlijden-door-te-weinig-en-slecht-et/#q=wees*

Filmbank Groningen: opgravingen Rode Weeshuis en de bouw van het appartementencomplex
www.filmbankgroningen.nl fragment AV15168, vanaf 12.35.

Boeken:

Anna Woltz – *Meisje nummer 18* (2010).

Dit boek geeft een mooi beeld van het dagelijks leven in het weeshuis en is een aanrader om tijdens het project in de klas voor te lezen.

Gerda Végh – *Weeshuizen* (2016).

Martine Kamphuis - *De weeshuisbende* (2009).

Jacques Vriens – *Niet thuis* (2017).

Sue Durrant – *Stukjes hemelblauw* (2016).

Extra opdrachten:

- Organiseer in de klas een circuit van huishoudelijke klusjes die de wezen moesten doen. Bijvoorbeeld: naaien, sokken stoppen, kleding repareren, schoenen poetsen, aardappels schillen, kleding wassen, breien, borduren, houtbewerken etc.
- Bouw het weeshuis met lego na met behulp van oude foto's en afbeeldingen uit de beeldbank van het Gronings Archief;
- Een proeverij uit het weeshuismenu;
- Speel gebeurtenissen uit het weeshuis na – eventueel met verkleedkleding.

Achtergrondinformatie over het Rode Weeshuis:

Paul Holthuis, *Roode Wezen in Groningen. Het Roode of Burgerweeshuis Groningen (1599-1999)* (Groningen 1999).

https://nl.wikipedia.org/wiki/Rode_Weeshuis

<http://www.staatingroningen.nl/228/roode--of-burgerweeshuis>

Les 1

Bij ons in het weeshuis

De weeskinderen Fennigje en Melle nemen de leerlingen mee naar het Roode Weeshuis in de eerste helft van de 19de eeuw. Met behulp van een oude kaart zoeken de leerlingen uit waar het weeshuis stond, spelen ze de aankomst in het weeshuis na en leren ze over het dagelijks leven in het weeshuis. Wie zorgde voor de kinderen? Wat kreeg je te eten? Aan welke regels moest je je houden? En waar werd de donkere kelder onder het weeshuis voor gebruikt?

Voordat je in een weeshuis opgenomen kon worden, moest je gekeurd worden door de Regenten en Regentessen (bestuurders) van het weeshuis. Als de regenten besloten dat je aan alle eisen voldeed en in het weeshuis mocht komen wonen, werd je ingeschreven. Je persoonlijke spulletjes moest je afgeven. Deze werden in het weeshuis bewaard en kreeg je pas terug als je oud genoeg was om het weeshuis te verlaten. Een arts keek of je gezond was en of je geen luizen of vlooiën had. Daarna waste de Moeder je en kreeg je weeshuiskleren aan.

De opname in het weeshuis was een enorme omslag in het leven van kinderen. Alles veranderde: het gezin waarin ze opgroeiden was uit elkaar gevallen, hun vertrouwde thuis bestond niet langer en zelf naar school gaan of buiten spelen mocht niet meer. In het weeshuis leefden de kinderen samen met de weesvader en -moeder en de suppoosten. Alles wat je op een dag deed, was vastgelegd in regels en deed je samen met heel veel andere kinderen. Je at hetzelfde eten, speelde met hetzelfde speelgoed en droeg dezelfde kleding. Vaak kregen de weeskinderen een nummer om bijvoorbeeld hun kleding te merken.

Buiten het weeshuis waren de kinderen herkenbaar aan hun kleding. Wie stiekem burgerkleding aandeed, kreeg straf. Door de rode accenten in de kleding – later vervangen door een rode band om je arm of hoed –

herkende iedereen je als weeskind. Of je te lang buiten de poort bleef, probeerde weg te lopen of kattenkwaad uithaalde, nooit kon je opgaan in de massa of even vergeten dat je een weeskind was.

Bron: S. Groeneveld e.a., *Wezen en Boeffjes. Zes eeuwen zorg in wees- en kindertehuizen* (1997).

Lesdoelen:

De leerling:

- oefent met behulp van *Visual Thinking Strategies* kijken, kritisch denken en een onderzoekende houding te ontwikkelen;
- leert werken met historisch bronmateriaal;
- weet waar het Rode Weeshuis stond;
- kan in eigen woorden over het dagelijks leven in het weeshuis vertellen.

Duur:

ongeveer 60 minuten

Nodig:

- Powerpoint 'Bij ons in het weeshuis';
- Eventueel verkleedkleding om de komst in het weeshuis na te spelen.

Doen:

- Print de werkbladen voor de leerlingen
- Lees de handleiding *Visual Thinking Strategies (VTS)* [file:///C:/Users/info/Downloads/po_kunstzinnige_orientatie_-_kijken_naar_kunstwerken_met_vts%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/info/Downloads/po_kunstzinnige_orientatie_-_kijken_naar_kunstwerken_met_vts%20(1).pdf)

Stap 1

Open de PowerPoint en projecteer het schilderij 'Het Kleden der wezen' op het digibord. Analyseer het schilderij met de leerlingen zoals uitgelegd wordt in de handleiding VTS.

Les 1 (vervolg)

Bij ons in het weeshuis

Achtergrondinformatie over het schilderij:

Jan Victors schilderde 'Het kleden der wezen' rond 1660. Op de voorgrond is te zien hoe de nieuwe kinderen in het weeshuis de kleding van het weeshuis uitgereikt krijgen. Ook worden de kinderen gecontroleerd op luizen en ander ongedierte. Het uniform van veel weeshuizen bestond uit onderkleding (bijvoorbeeld een katoenen blouse of broek) en bovenkleding, zoals een wollen jurk, rok, broek of jasje. De wezen moesten lang doen met hun kleding. Daarna kreeg een jonger kind de kleding of werd er een nieuw kledingstuk van gemaakt.

Op de achtergrond is een arts te zien bij een ziek of al overleden persoon.

Stap 2

Ga met de leerlingen dieper op het schilderij in.

Bijvoorbeeld:

- Wat is een weeskind? Wanneer ben je wees?
- Wat is een weeshuis?
- Zijn er in onze tijd nog weeshuizen?
- Laat de leerlingen zich inleven in één van de personen op het schilderij. Wat zou hij of zij gedacht/gevoeld/gezegd hebben?
- Wat verandert er op het moment dat je in een weeshuis terecht komt? (afsluiting van je oude leven, een nieuwe wereld, andere gewoontes en regels etc.)

Les 1 (vervolg)

Bij ons in het weeshuis

Lees de eerste hoofdstukken uit *Meisje nummer Achttien* voor, waarbij Hanna in het weeshuis aankomt. Laat de leerlingen de aankomst in het weeshuis naspelen - eventueel met verkleedkleding.

Mogelijke rollen: weeskinderen, regenten of regentesen, weesvader en moeder, een arts of ziekenmoeder

Stap 3

Projecteer slide 3 waarop Melle en Fennige zichzelf voorstellen. Herkennen de leerlingen het gebouw? Waar staat het? Het gebouw heet het Burgerweeshuis. Wat is een burger? (link tijdvak van Steden en Staten)

Projecteer slide 4 en 5:

- Deze kaart van Groningen is meer dan 150 jaar oud. Waar kun je aan zien dat deze kaart zo oud is?
- Uitsnede slide 5: Welke straten en gebouwen herkennen de leerlingen?
- Het Burgerweeshuis staat aan de Rode Weeshuisstraat. Kunnen de leerlingen het weeshuis op de kaart vinden?
- Welk ander weeshuis staat op deze kaart?
- Waarom zouden de weeshuizen 'rood' en 'groen' heten? (de kleur komt van de kleding die de wezen droegen (rood en groen)). Het Roode- of burgerweeshuis was voor de kinderen uit de burgerij; het groene weeshuis voor armere kinderen.
- De rode kleding werd in de 19^e eeuw vervangen door een rode band om de arm of om de hoed. Maar de weeskinderen waren nog steeds als zodanig herkenbaar. Praat met de leerlingen over hoe het zou zijn als iedereen je als wees kan herkennen. Zijn er voordelen? Nadelen? Vergelijk schooluniformen uit onze tijd.

Stap 4

Deel de werkbladen uit en laat de leerlingen zelfstandig of in groepjes de opdrachten maken.

Tips bij het nabespreken:

Opdracht 1:

Praat over de verschillen en overeenkomsten tussen slapen vroeger en nu (slapen op strozakken, ongedierte, stank, meerdere kinderen in een bed tegenover eigen slaapkamer/bed, veranderende hygiëne, schoon, eigen bed etc.)

Opdracht 2:

Vraag de leerlingen hun lievelingsvoorwerp mee naar school te nemen en te vertellen waarom ze dat in hun kistje zouden stoppen.

Opdracht 3:

Bespreek de regels waar de Vader en Moeder zich aan moesten houden met de kinderen. Moeten ouders zich ook aan regels houden? Passen deze regels ook bij onze tijd? Laat de kinderen regels voor hun ouders bedenken.

Opdracht 4:

Wat vinden ze van de regels waar de weeskinderen zich aan moeten houden? Aan welke regels moeten de kinderen zich thuis houden? Welke regels zouden ze willen schrappen of toevoegen?

Opdracht 5:

Praat met de leerlingen over de verschillen en overeenkomsten tussen wat Fennigje en Melle aten en wat de leerlingen nu eten. In hoeverre verschillen de menu's van de leerlingen? Welke overeenkomsten zijn er? Hoe zou dat komen?

Opdracht 6:

Gebruik de VTS-methode om deze foto met de leerlingen te bespreken. Waarom hebben bijna alle kinderen een bijna kaal hoofd? (luizenpreventie). Wat vind je daarvan? Hoe gaat dat nu?

Les 1

Opdrachten

Bij ons in het weeshuis

Bron: Groninger Archieven

Opdracht 1

‘Goedemorgen! Lekker geslapen? Ik niet. Ik heb een jeuk! Onze bedden zitten vol met luizen en vlooiën. Help je ze vangen en doodmaken? Ruik je dat? Onze slaapzaal stinkt verschrikkelijk. Hopelijk gaat de Vader

het stro in onze matrassen snel vervangen. Ik slaap samen met Berend en kleine Roef in een bed. Kleine Roef plast ’s nachts soms in bed. Dan moeten Berend en ik het laken verschonen. Ik ga me nu snel aankleden, hoor. Om acht uur moeten we allemaal klaar zijn. Dan kijkt de ziekenmoeder of we luizen hebben. En aan de jeuk op mijn hoofd te voelen, zal het wel weer zover zijn.’

a. Maak hieronder een tekening Melle, Berend en kleine Roef in de slaapzaal.

b. Wat vind je het meest bijzonder aan wat Melle vertelt?

omdat

Les 1 (vervolg) Opdrachten

Bij ons in het weeshuis

Bron: Groninger Archieven

Opdracht 2

‘We hebben allemaal een klein kistje onder ons bed. Daar stoppen we de spulletjes in die belangrijk voor ons zijn. In mijn kistje zitten dominostenen. De ring van mama moest ik afgeven toen ik hier kwam wonen. Die krijg ik terug als ik oud genoeg ben om het weeshuis te verlaten.’

Welke spullen zou jij in je kistje stoppen en waarom? Schrijf het hieronder op.

Opdracht 3

In het weeshuis zorgen de Vader en Moeder voor de weeskinderen. Zij moeten zich van de bazen van het weeshuis (de voogden) aan deze regels houden:

De vader en moeder:

- Geloven in God, zijn eerlijk en goede voorbeelden voor de kinderen;
- Moeten de kinderen opvoeden tot goede christenen;
- Zorgen ervoor dat de kinderen op tijd op school of hun werk komen en dat zij er netjes bij lopen;
- Maken het weeshuis schoon;
- Tellen iedere avond voor het slapen gaan de kinderen;
- Zorgen voor het eten;
- Maken geen ruzie met elkaar.

Wat doen de vader en de moeder in het weeshuis? Kruis aan:

☐ de kinderen voorlezen	☐ schoonmaken
☐ eten koken	☐ kijken bij een sportwedstrijd
☐ met de kinderen spelen	☐ over God vertellen
☐ samen een computerspel spelen	☐ tellen of alle kinderen er zijn

Les 1 (vervolg) Opdrachten

Bij ons in het weeshuis

Bron: Groninger Archieven

Opdracht 4

'Ik zie Fennigje niet zo vaak. De jongens en de meisjes hebben aparte slaapzalen en zitkamers. Soms zie ik haar tijdens het eten, als de deuren tussen de eetzalen open staan. Dat gebeurt alleen als iemand straf heeft. Dan moet je tussen de deuren staan.'

'Weet je nog dat ik daar een keer samen met Anna moest staan? Vader had ons horen schelden. Iedereen zit je aan te kijken. Ik wilde me het liefst verstoppem.'

Huiswetten:

1. Kinderen moet naar de Vader en Moeder luisteren. Wie zich niet aan de regels houdt, kan weggestuurd worden.
2. Kinderen moeten zich beleefd gedragen. Niet vloeken, liegen of roddelen. Op zondag gaan zij twee keer naar de kerk.
3. Kinderen moeten hun best doen op school.
4. Kinderen moeten op tijd aan tafel komen en bidden voor het eten. Klagen over het eten mag niet.
5. Kinderen mogen niet zonder toestemming in de keuken komen en eten pakken.
6. Jongens en meisjes mogen geen verkering hebben.
7. Vrienden buiten het weeshuis bezoeken mag alleen met toestemming van de Vader en Moeder.
8. Het is verboden andere kleren te dragen dan die van het weeshuis.

Lees de huiswetten van de wezen.

a. Welke regel vind jij het strengste? Omcirkel de regel met zwart. Waarom?

b. Welke regel vind jij bijzonder? Omcirkel de regel met rood. Waarom?

c. Welke regel zou jij moeilijk vinden om te gehoorzamen? Omcirkel de regel met groen. Waarom?

d. Wat doen de wezen op zondag? Onderstreep dat met blauw.

e. Waarom denk je dat deze huiswetten opgeschreven zijn?

f. Wat gebeurt er als je je niet aan de regels houdt? Onderstreep dat met oranje.

Les 1 (vervolg) Opdrachten

Bij ons in het weeshuis

‘Uit het weeshuis gezet worden, is de ergste straf. Vader en moeder hebben ook andere straffen, zoals een pak slaag, water en brood, opgesloten worden in de gevangenis in de kelder, met een blok aan je been naar school en de kerk, huisarrest of geen zakgeld...’

Beeld: De Gevangenpoort.

Opdracht 5

‘O nee! Het is weer dinsdag. Vanmiddag eten we zuurkool. Net als iedere dinsdag. Wat je niet lust en laat staan, krijg je gewoon morgen weer. Net zo lang tot je bord leeg is. We eten warm om half één. Eerst moeten we bidden. Wie te laat is, krijgt niks meer. Wie klaagt over het eten, krijgt huisarrest of erger. Toen Andries en Klaas over de karnemelkse pap klaagden, moesten zij hun excuses aanbieden en hun zakgeld inleveren.’

	Weeshuis Weekmenu (warm eten)	Jouw Weekmenu (warm eten)
Maandag	Grauwe erwten (kapucijners) met een boterham	
Dinsdag	Zuurkool met spek en een boterham	
Woensdag	Stokvis, aardappelen en een boterham	
Donderdag	Aardappelen en een boterham	
Vrijdag	Gort, vlees en een boterham	
Zaterdag	Groene erwten, worst en een boterham	
Zondag	Melkpap met een boterham	

Les 1 (vervolg) Opdrachten

Bij ons in het weeshuis

- a. Melle vertelt over de regels aan tafel. Onderstreep de regels met blauw.
b. Welke regels heb jij thuis aan tafel?

- c. Wat eten Fennigje en Melle op woensdag? Trek pijlen naar het bord.
d. Hoe vaak is er brood bij het eten?

Jij: _____

Melle en Fennigje: _____

- e. Hoe vaak staat er vlees of vis op het menu?

Jij: _____

Melle en Fennigje: _____

- f. Welke groenten staan er op het menu?

Jij: _____

Melle en Fennigje: _____

- g. Wat is het grootste verschil tussen het weeshuismenu en jouw menu? En wat is hetzelfde?

Dit is anders: _____

Dit is hetzelfde: _____

- h. Op welke dag zou jij met Melle en Fennigje willen mee eten? Zet er een cirkel om in het menu.

Les 1 (vervolg) Opdrachten

Bij ons in het weeshuis

Foto: P.B. Kramer, Groninger Archieven.

Opdracht 6

‘Als we klaar zijn met school en onze klusjes, is er soms tijd om te spelen.’

a. Welk speelgoed herken je op de foto?

b. Hoort dit speelgoed vooral bij vroeger of ook bij nu?

c. Waarom denk je dat deze foto is gemaakt?

Les 2

Sporen van het Roode Weeshuis

Waar stond het Roode Weeshuis? Welke sporen kun je er nu nog van vinden? Met behulp van een detailfoto gaan de leerlingen op zoek naar de poort en de gebouwen van het weeshuis. Bij het weeshuis maken de leerlingen een aantal kijk- en tekenopdrachten. Zo tekenen ze de missende helft van de weeshuispoort en vergelijken ze een oude tekening van de poort met de huidige situatie. Wat is er veranderd? En wat is hetzelfde gebleven? Ook worden de leerlingen uitgedaagd om na te denken over de combinatie van een oud gebouw met moderne architectuur.

Duur:

1 tot 1,5 uur

Doen:

- Kopieer de lesbladen voor alle leerlingen;
- Vraag eventueel ouders als extra begeleiding.

Nodig:

- Op locatie: lesbladen en een potlood

Lesdoelen:

De leerling:

- beleeft het erfgoed door een bezoek aan het Roode Weeshuis te brengen;
- ontdekt er verschillende soorten architectuur zijn;
- denkt na over het behoud van oude gebouwen;
- leert zijn mening te geven over erfgoed.

Tips bij de opdrachten:

- De poort van het weeshuis is het oudste beeldhouwwerk dat nog in de stad te vinden is. Hoe ga je daar mee om? Is dat iets waar je heel zuinig op moet zijn? Of zou je er liever iets nieuws neerzetten?
- Laat de leerlingen een rode band om hun arm dragen bij het bezoek aan het Roode Weeshuis. Hoe voelt het om zo herkenbaar te zijn?
- Praat met de leerlingen over het bewaren van oude gebouwen, de veranderde functie, de combinatie van oude gebouwen met moderne architectuur.

Les 2

Oprachten

Sporen van het Roode Weeshuis

Opracht 1

Je staat in de Rode Weeshuisstraat. Hier was de ingang van het weeshuis (bekijk de foto hiernaast).
Weet jij waar het weeshuis stond? Ga op zoek met deze aanwijzing:

‘Leuk dat je bij ons op bezoek komt! Als je door de poort gaat, kom je op het binnenplein.
Daar spelen we en droogt de was. Geen moddervlekken op de was maken, hoor! Dan krijg
je straf van Moeder.’

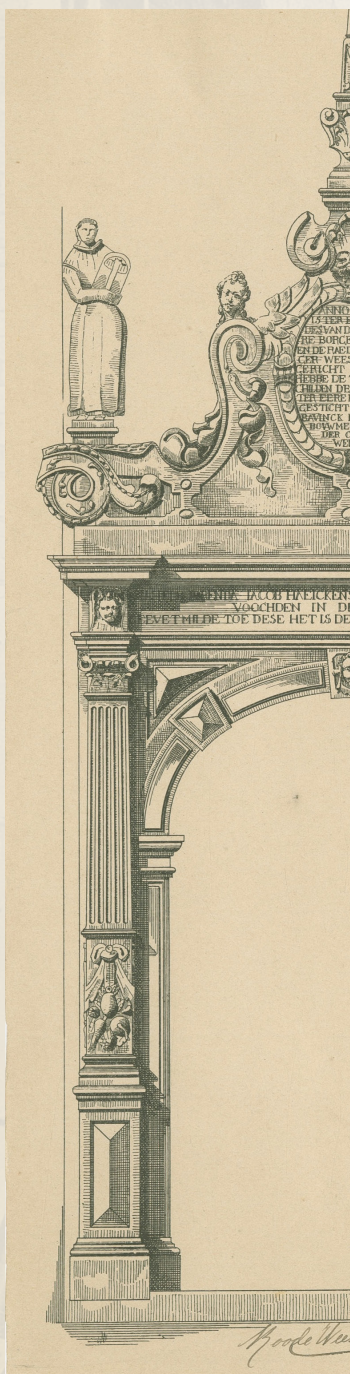
‘Niet zo snel, Fennigje! Laat de kinderen eerst beter naar onze poort kijken. Het weeshuis
kreeg de poort in 1627 cadeau van de Groningse gilden. Dat is echt lang geleden! Weet je
wat een gilde is? Een groep mensen met hetzelfde beroep.’

Les 2 (vervolg) Opdrachten

Sporen van het Roode Weeshuis

Bron: Groninger Archieven

Opdracht 2

- Je ziet hier een halve poort. Maak jij de poort weer compleet? Kijk goed naar de details.
- Waar kun je aan zien dat dit de poort van het weeshuis is?

- Zoek op de poort in welk jaar het weeshuis is gesticht.

- 1599
 1627
 1837

- Wat valt je het meeste op aan de poort?

- De poort en het weeshuis zijn meer dan 400 jaar oud. Zou jij het gebouw en de poort willen bewaren? Of zou je er liever een nieuw gebouw neerzetten, zoals op andere plekken in de Rode Weeshuisstraat? Waarom?

Les 2 (vervolg) Opdrachten

Sporen van het Roode Weeshuis

Jan Ensing, het weeshuis in 1839. Bron: Wikipedia.

Opdracht 2

Op deze tekening van Jan Ensing hierboven, zie je hoe de poort van het weeshuis er bijna tweehonderd jaar geleden uit zag.

a. Zoek de plek waar Jan stond te tekenen. Zie jij hetzelfde als Jan? Of is er veel veranderd?

Kijk naar gebouwen, ramen, deuren, aankleding straat, verkeer, drukte, kleding mensen, kleuren etc.

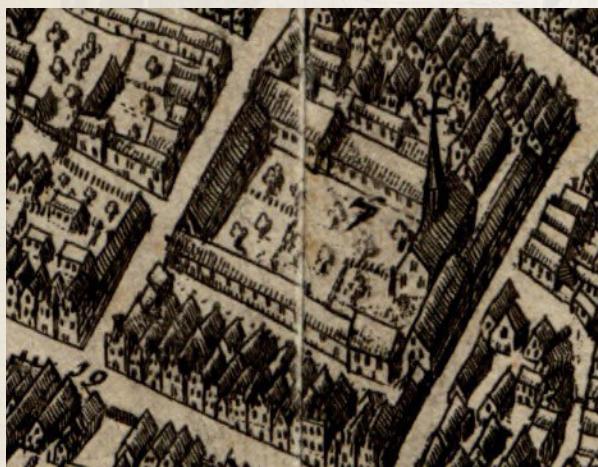
Dit is hetzelfde gebleven:	Dit is veranderd:

Les 2 (vervolg) Opdrachten

Sporen van het Roode Weeshuis

Kaart door: Offert Nicolaus Geilekerckius, 1616 Bron: Groninger Archieven.

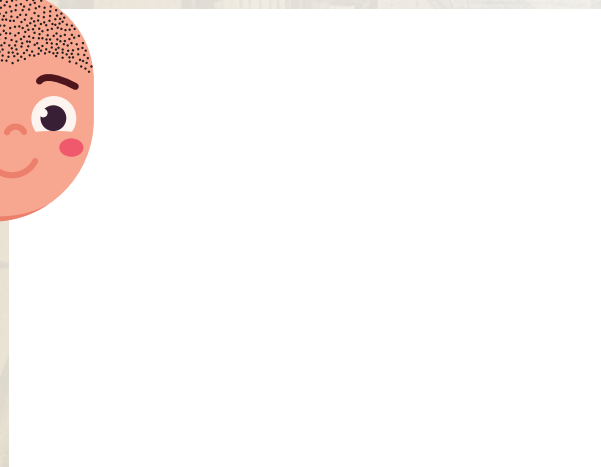

Opdracht 3

Het gebouw waar de weeskinderen woonden, staat al sinds de Middeleeuwen op deze plek. Sinds die tijd is er veel veranderd. Er zijn delen afgebroken. En delen bijgebouwd. Eerst was het een klooster. Daarna een weeshuis. Toen een opvanghuis voor kinderen met problemen. Nu wonen er oudere mensen.

- a. Deze kaart is meer dan 400 jaar oud. Herken jij het weeshuis? Kijk om je heen. Lijkt de binnenplaats op de kaart nog op de binnenplaats van nu?
Ja/Nee, want:

- b. 'Water halen we buiten bij de pomp. Zie jij de pomp op de binnenplaats? Teken hem hier.'

Les 2 (vervolg) Opdrachten

Sporen van het Roode Weeshuis

c. Als het eten klaar is, wordt de bel geluid. Kijk goed om je heen. Waar hangt de bel?

a. In 1991 is een deel van het weeshuis afgebroken. Op die plek werd een nieuw stuk aan het weeshuis gebouwd. Zet op de foto een cirkel om het nieuwe stuk.

b. Waar kun je het oude deel aan herkennen? Schrijf drie dingen op:

c. Waar kun je de nieuwbouw aan herkennen? Schrijf ook drie dingen op.

Les 2 (vervolg) Opdrachten

Sporen van het Roode Weeshuis

d. Kijk goed naar het nieuwe en oude deel. Schrijf de verschillen en overeenkomsten op. Kijk naar: vormen, kleuren, materialen, ramen, deuren etc.

Overeenkomsten:	Verschillen:

e. Vind jij het nieuwe deel goed bij het oude deel passen?

Ja / Nee, want _____

f. Zou jij een deel van de oude gebouwen door nieuwe hebben vervangen? Waarom wel of niet?

Les 3

Lief dagboek

In deze afsluitende les maken de leerlingen het dagboekje van Melle of Fennigje. Ze verouderen papier en binden de blaadjes met naald en draad in tot een boekje. De spannende avonturen van Melle of Fennigje tekenen de leerlingen op met een kroontjespen.

Nodig:

Wit A4-papier, gekleurd A4-papier voor de kaft, draad, naalden, prikker, kroontjespennen, inkt, sterke thee, theezakje voor ieder kind, bekertjes, tissues en kladpapier

Tijd:

2 uur (2x ½ uur, 1 keer een uur)

Doen:

- Sterke thee zetten en laten afkoelen;
- Stencil met letters en opdrachtenblad kopiëren voor alle leerlingen;
- Materialen verzamelen.

Leerdoelen:

De leerling:

- kan zich verplaatsen in een weeskind uit het Roode Weeshuis;
- leert een boekje inbinden;
- maakt kennis met het schrijven van een 19^e-eeuwse letters met een kroontjespen en inkt;
- verwerkt de kennis uit les 1 en 2 op een creatieve manier.

Stap 1 - Papier oud laten lijken

Zet een pot sterke thee en laat dit 15 minuten staan. Geef iedere leerling papier, een bekertje thee, tissues en een theezakje. Het theezakje gebruiken de leerlingen als kwast om het papier bruin te maken. Dep droog met een tissue. Wil je het papier donkerder? Dan veeg je er opnieuw met het theezakje overheen, net zo lang tot het papier de goede kleur heeft. Voor

een egale kleur kun je het papier ook in een theebadje leggen. Laat het papier goed drogen.

Voor de leerkracht: door met een aansteker langs de randjes van het papier te gaan, krijgt het papier een nog oudere uitstraling.

Stap 2 – Een dagboekje maken

Bekijk het onderstaande Youtube-filmpje met de klas. In dit filmpje zie je hoe je een eenvoudig een boekje kunt maken dat lijkt op een dagboek van lang geleden.

<https://www.youtube.com/watch?v=8JZdqEbeXQ>

Stap 3 – Schrijven met een kroontjespen

Laat de leerlingen een kroontjespen zien. Wat is dit? Waar kun je het voor gebruiken? Is het oud of nieuw? Hoe kun je hiermee schrijven? Waarin verschilt het met pennen van nu? Zijn er overeenkomsten? Geef iedere leerling het gekopieerde blad met 19^e-eeuwse letters. Projecteer de afbeelding met letters vervolgens op het digibord. Welke letters herkennen de leerlingen? Wat zijn de verschillen en overeenkomsten tussen de schrijffletters van nu en de schrijffletters van toen? De leerlingen oefenen op kladpapier met het schrijven van de oude letters. Eerst met pen of potlood, daarna met de kroontjespen.

Stap 4 - Dagboek

De leerlingen schrijven op kladpapier een aantal dagboekfragmenten. Als ze tevreden zijn met de tekst, schrijven ze de fragmenten in oude letters met een kroontjespen in hun dagboekje.

Stap 5 - Afsluiting

Vraag de leerlingen stukjes van hun dagboek voor te lezen en bespreek dit na.

Stap 6 – Reflectie

‘Voordat ik aan dit project begon wist ik..... over het Roode Weeshuis in Groningen. Nu weet ik dat...’

Les 3

Kopieerblad

Lief dagboek

Letters uit de 19de eeuw

Les 3

Lief dagboek

Je gaat een dagboekje maken dat eruit ziet alsof het al heel oud is. In het dagboek schrijf je alsof je Melle of Fennigje bent. Je schrijft het met een kroontjespen en inkt. Net als vroeger!

Dit heb je nodig:

Papier, thee(zakjes), prikpen, naald, draad, inkt, kroontjespen en inkt, kladpapier, kleurpotloden, gekleurd papier voor de voorkant van het dagboek

Stap 1

Je juf of meester laat je zien hoe je papier er oud uit kunt laten zien met theezakjes.

Stap 2:

Het 'oude' papier gebruik je om een boekje te maken. Je bindt het boekje in elkaar met touw. Je juf of meester vertelt hoe je dat kunt doen.

Stap 3

Je oefent met een kroontjespen en inkt te schrijven. Ook probeer je letters van meer dan 150 jaar geleden na te schrijven.

Stap 4

Wat een spannende dag was het vandaag! Wat maakte Fennigje of Melle mee? Maakte Melle het wasgoed vies? At Fennigje haar lievelingseten? Haalde Melle kattekwaad uit in stad en werd hij verklikt? Jij mag het verzinnen.

Schrijf je verhaal het eerst op kladpapier. Ben je tevreden? Schrijf het dan in het dagboekje. Lukt het jou om de letters van lang geleden te gebruiken? Liever tekenen? Maak dan een stripverhaal over het leven in het Burgerweeshuis in het dagboekje.

Colofon

Ontwikkeling
Kirsten Bos, Geschiedenis Beleven

Vormgeving
Frank de Wit

Met veel dank aan
Jacobien Knol

